sumptæ sunt: culpam seu segnitiem tuam non ad tuum damnum, sed ad pupilli tui spectare dispendium, minus probabili ratione deposcis. PP. 3. Kal. April. PHILIPPO A. & TITIANO CONSS. 246.

Casus fortuiti.

4. Iidem AA. & CC. Floro.

TUtoribus vel curatoribus fortuitos [1] casus, adversus quos caveri non potuit, imputari non [2] oportere, sæpe rescriptum est. PP. 12. Kal. Septemb. PHILIPPO A. & TITIANO CONSS. 246.

Ignarus *sisse tutorem esse, periculo non subjacet.*

5. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Severo.

SI tutor petitus, vel testamento datus, tutorem te constitutum esse, non ex remissioris [3] negligentiæ vitio, sed justæ [4] ignorationis [5] ratione non didicisti, idque liquidis [6] probationibus ostenderis [7]: periculo ejus temporis [8], quod ignorante te transmissum est, non teneberis. PP. 3. Id. Septemb. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

Tempus *post tutelam finitam ad tutoris periculum non pertinet.*

6. Iidem AA. & CC. Epicteto.

TEmporis, quod [9] insequitur post tutelæ translationem, administrationis officio finito, ad eos, qui fuerunt, tutores, gerendæ rei non pertinere periculum, rationis est. S. 5. Kal. Decembr. CC. CONSS. 293.

TIT. XXXIX.

QUANDO [10] EX FACTO TUTORIS VEL CURATORIS MINORES AGERE [11] VEL CONVENIRI [12] POSSUNT.

Condemnato *tutore minores conveniuntur.*

1. Imp. ANTONINUS [13] A. Septimio.

JUliana, cujus [tibi] curatores condemnati fuit, si vicesimum quintum annum ætatis egressa est, actio [14] judicati utilis adversus ipsam bonaque ejus [tibi] exercenda est. Nam tutores curatoresque finito [15] officio non esse conveniendos ex administratione pupillorum vel adolescentium: sæpe decretum est. P. P. 8. Kal. Jul. *Romæ*, ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

Credita *a tutore pecunia pupilari agunt.*

2. Imp. ALEXANDER A. Sorarcho.

ET si tutores tui cum pecuniam pupillarem crederent, ipsi stipulati [16] sunt, utilis actio tibi dabitur.

Mutuo *data pecunia tutori &c. in rem minorum conveniuntur.*

3. Imp. GORDIANUS A. Prudentiano.

SI in rem minoris pecunia profecta fit, quæ curatori, vel tutori ejus nomine minoris mutuo [17] data est, merito personalis in eundem minorem actio danda est. P. P. Non. Septembr. GORDIANO A. & AVIOLA CONSS. 240.

Locatis *prædiis pupillaribus a tutore agunt.*

4. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Maximianæ.

SI hi, qui te in pupillari ætate constituta tutores fuerint, postea [18] in administratione perseverantes, vel curatores constituti, tua prædia locaverint [19]: eos competenter conveni: sed [&] ex eorum contractu utilis tibi quæri potuit contra successores conductoris actio. S. 3. Non. Mart. AA. CONSS.

Certis *ex causis tantum pupilli agunt.*

5. Iidem AA. & CC. Onesimæ.

PEr [20] tutorem pupillo actio, nisi certis ex causis [21] quæri non potest. Dat. Id. Decemb. CC. CONSS.

1 De casibus fortuitis tutor non tenetur. *l.* 32. §. 1. *l.* 50. *ff. de admin. & peric. tut.*
2 Excipe casum *l.* 3. *supr. h. t.*
3 *Negligentia remittur*, est supina negligentia; privata denique, hoc est peculiaris & affectata quæ non in alios, aut paucissimos saltem erguitur ex iis quæ communiter fieri solent. vide Roland. a Valle *t. cons.* 19. *n.* 38. *ad* 44.
4 Justa est ignorantia, quæ cuivis communiter accidere solet. Alias fcientia
5 Negligentia non adscribitur ignoranti. *l.* 8. *supr. de administr. tut.*
6 Probationes juris & de jure, liquidæ sunt: ut hinc colligas: Probare eum *liquido*, qui negotium *t. trect. 74. ff. de leg.* 1. Probationis liquiditas maxime exemplum ponunt interpretes in testimoniis & scripturis, quibus fiat lex jubeat. Id enim genus probationis (juris fcil. & de jure) certum ac liquidissimum est: si modo vox *fieri* in probationum quæstione posita fuerit, non in quæstione dispositiva: hoc enim calu adversus id genus probationis probationem in contrarium admitti: famam ita reprobari, & reprobatam, nullius effectus esse: quod fama reprobata, fama censenda non sit.
7 *Onus probandi* hic injungitur *temporis* pertinium non prædatur.
8 *Ignoti*
9 Finita tutela finitur periculum administrationis. *l.* 11. *J. arbit. tutelæ.*

10 *L.* 26. *D.* 9.
11 Agere. *l.* 2. 4. *ad.*
12 Convenire. *l.* 2. 3.
13 Id est, *Antonius Caracalla*, ut in fatis confulibus obfervat Aur. Contius. *Anf.*
14 *dominate* tutore minoris, minor conveniatur judicati actione. *l.* 2. *ff. de adminisf. & peric.* cum inquam, hoc eft, ejus bona.
15 Finito officio, tutor vel curator ex administratione non convenitur.
16 Ex *stipulatione* tutoris in rem pupillarem, pupillo curatore *creditæ*: five conftante officio, five poft ex officii conlequentia vel muneris, ipli tutores vel curatores ftipulati fuerint.
17 *Mutuo* a tutore accepto & in rem pupilli verlo, datur in pupillum utilis actio. *l.* 2. *J. de curat. furiof. l.* 4. *J. h. t.* adde *l. cruentus* ft tutor perfeverat in administratione, ipfe obligatur.
18 Officio minorem actione locati, præmium locatum factia.
19 *Ex locatione* agunt per tutorem non quæritur actio. *l.* 11. §. 6. *ff. de pignorat.*
20 Regulariter pupillo utilis actio. *l.* 2. *l.* 4. *fupr. h. t. l.* 2. *ff. de admin. & peric. tut.*

22 Id eft, *An*, *ei*. Genus loquendi Græcnicum.
23 Fruftra hoc non dicetur. *Nam* fimul plures tutores dari poffunt. *l.* 23. *ff. de tutor. dat. l.* 3. *l.* 24. *in fin. ff. de admin. & peric. tut.* Hinc referri poteft pars extrema epigraphes tituli *de administratione & periculo tutorum D. & l.* 3. *in fin. & l.* 4. *dict. tit.*
24 Tutores enim in folidum funt tutela (afiud fi divifi. *l.* 4. *ff. de admin. & peric. tut.*) ratu cauffe fto. ut unius tutoris auctoritas pro omnibus valeat, dixi ad *l.* 5. *J. de auctor. præftanda.*

26 Pars poftetior *l.* 1. *C. Theod. de denunciatione vel editione refcripti.* Goth. Ubi notanter in inferiptione deeft Licinii nomen, qui non fuit Cæfar cum Conftantino. *S. L.*
27 Si ita eft, facto tutoris jus creditorum mutabitur, quod tamen negat. *l.* 36. *l.* 47. *in fin. ff. de admin. & peric. tut.* Solve. Lex præfens agit de denunciatione apud veteres recipiat exercere, fed denunciationem litis folennem præcedere, & eam quidem fieri oportetaut ipud acta, vel editione refcripti, cum ex refcripto aliquis cauffam erat introduturus & a denunciatione vel editione refcripti, utrijue parti erant conftituta tempora certa ad litem exequendam & conteftandam. exceptæ erant cauffæ eccleiaftice, & mouice, id eft que non excedebant centum aureos, & momentariæ poffeffionis tutelæ, negotiorum, de chirographis, de querela inofficioli. *l.* 3. *l.* 5. 6. 7. *C. Theod. d. tit. l.* 1. *C. Theod. utrum vi. l. quicunque. C. Theod. de his, quæ adminiftratoribus vel publicum negotium gerentibus difpracta funt.* Intra tempora fuperius conftituta qui non egerat: præfcripto temporis fubmovebatur. poft hunc tamen lapfum per indulgentiam Principis dabatur redintegratio denunciationis intra menfes quatuor. Poft hunc fecundum lapfum non erat locus reftationi. *l.* 2. *C. Theod. de temp. & repar. denunc.* Symmach. *epift. ad Theod.* Hodie omnes cauffæ agendæ funt ftatim remotis denunciationum ambagibus. §. 15. *Inft. de actionibus. l. ult. J. de interdictis.* vide Cujac. 16. *obferv.* 7. & 17. *obferv.* 8. *l.* 47. 9. 2. *l.* 51. *ff. de admin. & peric. tutor.*

30 Adde *l. ult.* 3. *qui dare tutores. l.* 49. *ff. locati. l.* 9. *ff. de confirmando tutore. l.* 9. 6. 3. *ff. de publicandi. l.* 1. 9. 9. *ff. ad leg. Corn. de falfis.*
31 Hujus prohibitionis duæ fuerunt rationes, una ne pupillus oneretur ex cauffa ftitali. *d.* §. 3. Altera ne pupillis prætatis fibi tacitæ hypotheeæ amittantur.
32 Pœna minuitur confirenti ultro, nec dum convicto. De quo vide plura apud Tiraquellum, *tract. de pœnit. cauffe* 30.
33 Et veniam petiffe. facet *l.* 15. §. 1. *ff. ad leg. Corn. de falfis.*
34 Falfi reteret tutor & curator qui vectigalia publica conduxit: cum duobus in folidum bona fua obligare videatur, quod in tutore & curatore fpeciale eft: Nam in alio crimen ftellionatus effet. *l.* 1. *C. ad l. Jul. de crimin. ftellionat.*

35 Legitimo, vel dato fine inquifitione, quippe fatisdatio non exigitur a teftamentariis tutoribus, aut confirmatis a prætore: ab aliis exigitur. *J. h. t. l.* 5. §. *Inft. de Attiliano. l.* 30. *C. de epifcop. audi.*
36 1. *Inftit.* 24.
37 Rem pupilli falvam fore
38 Vide *l.* 5. *J. h. t.*
39 Atqui nondum adminiftrationem habet? An dicemus removeri, non ab actu adminiftrandis, fed omnimodo? An potius removeri ab adminiftratione futura?
40 Inopiæ fuccurritur. §. *ult. Inft. de fufpect. l.* 8. *ff. de fufpect.* Inopiæ enim cauſa non fatisdans eoque nomine removetur tutor, non fit infamis: qui ex fuperioribus cauſis infamis fieret, fi dives remotus eſſet.
41 In locum defunctorum aliis fubftituendus.
42 *l.* 3. *l. ult. fupr. in quibus cauſſibus tut. hab.*
43 Subftitutus tutor ab hereditate defuncti tutoris rationem exigere debet. *l.* 39. §. 1. *ff. de admin. & peric. tut.*

Geſta

Geſta a tutore qui non ſatisdedit, ſunt ipſo jure nulla in præjudicium minoris.

3. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. Stratonicæ.

IN dubium non venit, tutores, qui teſtamento [1] dati non ſunt, adminiſtrandi poteſtatem, niſi ſatisdatione emiſſa ſalvam [2] tutelam fore, non habere. Si igitur tutor, qui pro tutelari officio non caverat, judicio expertus eſt: adverſus eum lata ſententia jure tuo officere non potuit: nec ea, quæ ab eo geſta ſunt, ullam firmitatem obtinent. Fruſtra igitur in integrum reſtitutionis auxilium deſideras, quando ea, quæ ab eo geſta ſunt, ipſo jure [3] irrita [4] ſunt. PP. 18. Kal. Januar. *Nicomediæ*, DIOCLET. III. & MAXIM. AA. CONSS. 287.

De pluribus tutoribus, quorum nullus ſatisdare tenetur, ſi unus ſatisdet, ille in adminiſtratione præfertur. Salic.

4. Iidem AA. & CC. Tertullo.

NOn omnium tutorum par ſimilisque cauſa eſt. Quapropter cum exemplo [5] teſtamentarii [6] confirmatum a Præſide [7], vel datum [8] ex inquiſitione, non onerari ſatisdatione rem pupillorum ſalvam fore, manifeſtum ſit: pluribus [9] tamen datis ex inquiſitione tutoribus, illum qui ſatis ſecundum formam Edicti rem pupilli ſalvam fore dedit, in adminiſtratione præferri, jamdudum obtinuit. S. Idib. Decembr. *Nicomediæ*, CC. CONSS. 293.

Tutor antequam ſatisdet, officium non exercet, niſi circa tempore periturra, vel ea, quæ neglecta præjudicium afferre non poſſunt. Bald.

5. Impp. CONSTANTINUS & MAXIMIANUS AA. [Severo, & Maximo] CC.

TUtor, qui ſatisdationem, cum ſatisdare debuit, minime interpoſuit: nihil [10] omnino ex bonis pupilli alienare poteſt. Poſteaquam autem ad tutelæ adminiſtrationem electus [11] eſt, & bonorum [12] poſſeſſionem pupilli nomine agnoſcere eum potuiſſe, & cætera [ejus] quæ tempore [13] arctarentur, perſequi debuiſſe, aperte claret. Dat. 11. Kal. Januar. CONSTANTIO & MAXIMIANO AA. CONSS. 305. vel 306.

TIT. XLIII.

DE SUSPECTIS [14] [TUTORIBUS, VEL CURATORIBUS].

De liberto tutore.

1. Imp. ANTONINUS A. Domitiæ.

LIbertum tuum, & tutorem filii tui, ſi fraudulenter res ejus adminiſtrare exiſtimas, ſuſpectum facere potes, modo ſi officium ejus pubertate pupilli finitum [15] non eſt. Nam ſi eo jure tutor eſſe deſiit, [is] judicio tutelæ conveniendus eſt. PP. Idib. Auguſt. *Roma*, DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

De curatoribus ceſſantibus gerere.

2. Idem A. Longino.

CUratores [16] quidem ſuo periculo, quanto tardius [17] ad eos tutela transfertur, ceſſant. Quod [18] ſi in fraudem id [eſſe] factum exiſtimas, ſuſpectos eos poſtula: qui ſi ſummoveri meruerint, in locum eorum alios accipies. PP. Id. Januar. LÆTO II. & CEREALE CONSS. 216.

De tutoribus nolentibus gerere.

3. Imp. ALEXANDER A. Fortunatæ.

PRæſes provinciæ tutores [19] filiorum tuorum ſtrictioribus remediis [20] adhibitis omnimodo adminiſtrationis officium compellet agnoſcere. Quod [21] ſi in eadem contumacia [22] perſeveraverint [23]: ſuſpectos [24] poſtulare, ut alii in locum eorum petantur, non prohiberis. PP. Id. Januar. ALEXAND. A. III. & DIONE CONSS. 230.

Teſtamentarius *tutor etiam ſuſpectus ſ. p.*

4. Idem A. Thalidæ.

ETiam teſtamento [25] patris tutorem datum ſuſpectum poſtulare potes, ſi fraudem tutoris argueris. PP. 8. Kal. Jan. MAXIMO II. & PATERNO CONSS. 234.

Quid ſpectatur in accuſatione ſuſpecti.

5. Idem A. Aſclepiadi.

IN poſtulandis ſuſpectis tutoribus ſeu curatoribus non [26] vires patrimoniorum principaliter, ſed an nihil [ſegniter, nihil] fraudulenter [27] geratur, perpendi oportet. PP. 6. Kalend. Januar. MAXIMO II. & PATERNO CONSS. 234.

De removendo ſuſpecto, & adjungendo curatore pauperi.

6. Imp. GORDIAN. A. Felici.

PIetatis [28] fungeris munere, qui fratris tui filios (ut neceſſitudo ſanguinis ſuadet) protegere conaris. Si igitur tutores, vel curatores eorum non recte adminiſtrant, ſuſpectis eis poſtulatis atque ultenſis, ut alii in [29] locum eorum conſtituantur, facile impetrabis. Quod ſi nihil in fraudem egerunt, verum ita egeni [30] ſunt, ut in eorum adminiſtratione fratris tui filiorum ſubſtantia periclitetur, an eis adjungendus ſit curator, qui idoneus facultatibus ſit, Rector provinciæ æſtimabit. † Removendi [31] autem licentia non [32] ſolum parentibus utriusque ſexus, ſed etiam cognatis, & extraneis, & affinibus, & ipſi, cujus res adminiſtrantur, ſi non impubes [33] ſit, arbitrio cognatorum bonæ opinionis conſtitutorum conceditur. PP. 5. Idus Novembr. PIO & PONTIANO CONSS. 239.

De adminiſtratione.

7. Idem A. Gorgoniæ.

EUm, quem ut ſuſpectum tutorem vel curatorem accuſas, pendente [34] cauſa cognitionis abſtinere ab adminiſtratione rerum [tuarum], donec cauſa finiatur, Præſes provinciæ jubebit. Alius tamen interea [35] in locum ejus in adminiſtratione rerum ordinandus eſt. PP. 7. Kalend. Mart. SABINO II. & VENUSTO CONSS. 241.

De adminiſtratione. De contutore.

8. Imp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Proculo.

SI non ſuſpectum contutorem tuum poſtulare, ac removere ab adminiſtratione bonorum pupilli curaveris: admitti nequaquam poteſt ratio deſiderii tui [36], jam nunc poſtulantis tutelam tibi nomine ejusdem pupilli reſtitui. PP. 14. Kal. Novemb. PEREGRINO & ÆMILIANO CONSS. 245.

Infamis *ex dolo remotus tutor.*

9. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. Ammiano.

SUſpectos [37] tutores ex [38] dolo [39], non etiam eos, qui ob negligentiam remoti ſunt, infames fieri manifeſtum eſt. S. 8. Kal. Maji, CC. CONSS.

TIT. XLIV.

DE IN [40] LITEM DANDO TUTORE, VEL [41] CURATORE.

Tutor poteſt agere contra pupillum, alio contutore auctore. Salic.

1. Imp. ANTONINUS A. Miltiadi.

SI quas petitiones adverſus pupillos tuos habes, dirigere eas potes, adſiſtentibus cauſamque defendentibus contutoribus [42] tuis, cum & ſi alios tutores non haberent, ad hoc genus litis defendendæ curatores accipere deberent. PP. 13. Kal. Aug. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

Tutor pupilli, cujus pater vendidit fundum ſecum communem, conſultius faciet, ſi tutela durante partem ſuam non vindicet. Salic.

2. Imp. ALEXAND. A. Euaresto.

AN tibi partis fundi paterni vindicatio competat, is cujus de ea re notio eſt, æſtimabit. Reſpicere autem debes officium, in quo te eſſe tutorem dicis: ne [43] ob ejusmodi petitionem evictione [44] ſecuta, ultra pretii quantitatem auctoris [45] heredem pupillum tuum oneres, qui laudatus per te defendi debeat: cum aut compenſationis [46] rationem habere, aut contrario tutelæ judicio experiri poſſis. Sed ne tuum jus (ſi quod habes) impediatur, ad eam rem defendendam, quæ [47] adverſus te vindicantem agenda erit, curatores pupillo petantur. PP. 12. Kal. Maji, JULIANO II. & CRISPINO CONSS. 225.

Curator datus certæ rei vel liti, non tenetur de alia geſtione. Bald.

3. Imp. GALLIENUS A. Valerio.

AD protegendam [48] cauſam tutor ſive curator datus, conveniri non [49] poteſt adminiſtrationis [50] periculo, cum ſola ſuſcepti ne-

1 Teſtamentarii tutores non ſatisdant. *l.* 17. *ff. de teſtam. tut. prine. Inſt. de ſatisdat.*
2 Salvam tutelam fore promittit, qui ſalvam rem pupilli fore promittit, hæc enim duo paria. adde *l.* 2. §. 2. *ff. de præt. ſtip.*
3 Quidquid tutor vel curator gerit non præſtitus dus.
4 Ob administrationis & exercitii defectum.
l. 2. *J. de ea qui pro tutore.*
5 Simile nullum idem eſt, adde *l. quodNerva.* 32. *ff. de confirm. h. l. ult.* §. 7. *ff. de admin. rer.*
6 Exemplo teſtamentarii, confirmatus tutor non ſatisdat.
7 Confirmatur a judice tutor a patre emancipato: confirmatur fine ſatisdatione, quia patris approbatio pro ſatisdatione eſt.
8 Datus, ex inquiſitione, non ſatisdat. *l.* 5. §. *ff. de confirm. h. l. ult.* §. 7. *ff. de admin. rer.*
9 *l.* 17. 18. 19. *ff. de teſtam. tut. l.* 7. *ff. rem pupill. l.* 53. §. 3. *in fin. ff. de furtis.* §. 1. *Inſt. de ſatisdat.* Goth. Cujus inſtituti rationem pete ex *l.* 3. §. 6. *ff. de admin. & peric. tut.* S. L.
10 *l.* 3. *fupr. h. t. l.* 7. §. 2. *ff. de curat. furioſo.*
11 Tutor ſimpliciter electus, id eſt, etiamſi nondum ſuſcepit dedit, aut inventarium fecit, ſi modo ſcivit ſe tutorem datum eſſe, bonorum poſſeſſionem pupilli nomine poteſt agnoſcere, *ut ibi.* An & transmittere pupilli jus deliberandi? ita putat Bartolus. *arg. l. cum in antiquoribus.* 19. *J. de jure deliberandi. l. ſequitur.* 4. §. *fi pupill.* 14. *ff. de inſpect.* Eſt præterea jus deliberandi, res quæ tempore perire poteſt: cum anno tantum dicet. *d. l. cum in antiquoribus, verſ. Idemque.* Sed nec id damnoſum pupillo eſſe poteſt: ut id facere poſſe videatur tutor, etiamſi nondum ſatisdederit rem pupilli ſalvam fore: vel inventarium fecerit. facit *l. tutor, qui repertorium. 7. ff. de admin. & peric. tut.* vide Bartolum *in l. qui pupe. 89. ff. de rebus dubris.*
12 Tutor etiam non præſtita ſatisdatione, bonorum poſſeſſionem nomine pupilli agnoſcere debet.
13 Tutor antequam ſatisdet, non exercet, aut adminiſtrat res pupillares, niſi res temporis periturus. *l.* 7. *in fin. prine. ff. de admin. & peric. tut.*
14 Dixi *lib.* 26. *D.* 10.
15 Huic adjoni locus eſt manente, non finita tutela. *l.* 7. *J. h. t. l.* 11. *ff. h. t.* alter quam tutela adjoni, cui locus eſt finita, non manente tutela. *l.* 3. §. 6. *in fin. ff. h. t.*
16 De curatore negligente.
17 Periculum curatoris ſpectat ad curatores.
18 *l.* 3. *J. h. t.*
19 De tutore negligente.
20 Fignoribus captis. §. 3. *Inſt. de ſatisdat. tutor. l.* 9. *ff. de muneribus.*
21 *l.* 2. *fupr. h. t.*
22 Contumaciter nolens adminiſtrare, removetur ut ſuſpectus, quin ut loquitur Baldus, knapſari & in carcerem conjici poteſt, qui officium ac munus neceſſarium ſibi impoſitum non ſuſcipit.
23 Ex contumacia tantum inchoata tutor non removetur, ſed ex continuata & contumaci plane.
24 Vide *l.* 4. *in fin. l.* 7. *in fin. ff. h. t.*
25 Etiam teſtamentarius tutor ſuſpectus poſtulari poteſt. *l.* 1. 9. 5. *ff. h. t. l.* 8. 2. *Inſt. h. t.*
26 Non inopia, ſed fraus ſegnem tutorem ſuſpectuor facit. *l.* 5. *ff. h. t.* 9. *ult. in fin. Inſt.*

gotii tutela mandata est. Si nihil igitur (ut allegas) præter negotium gessisti, fruftra conveniris. PP. Kal. April. VALERIANO & LUCIANO CONSS. 266.

Si curator ad litem expendit aliquid pro utilitate pupilli, debet illud recuperare. Bald.

4. Idem A. Irenæo.

AD litem datus tutor, si quid bona fide erogasti [1], a contutoribus [2], more solito exigere potes. PP. Kal. Novemb. PATERNO & ARCESILAO CONSS. 263.

Ubi tutor testamentarius vel legitimus est cum pupillo litigaturus, debet ei de curatore ad litem facere provideri. Salic.

5. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Tigrani.

Sive ex testamento, sive [ex] jure legitimo, fratris [3] tui filiorum tutelæ onus ad te perveniat: vereri non debes de his quæstionibus quas adversus fratrem tuum quondam tibi fuisse dicis: cum si [4] qua emerserit lis, procuratore dato, & illis curatore ad litem constituto, & solennitati [5] juris (ubi tutor exigitur) & indemnitati utriusque prospici possit. Script. 4. Kal. Maji, CC. CONSS. 293.

TIT. XLV.

DE EO QUI PRO [6] TUTORE NEGOTIA GESSIT.

Mulier quæ tutrix esse non potest, si se gerat ut tutrix, actione pro tutelæ tenetur.

1. Impp. VALERIANUS & GALLIENUS AA. Marcello.

ETiam mulieres [7] si res pupillares pro tutore administraverint, ad præstandam rationem tenentur. PP. ÆMILIANO & BASSO CONSS. 260.

Exceptio tutoris illegitimi potest opponi in quacunque parte judicii.

2. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Marco.

NOn utiliter [8] nominatus tutor pupillorum nomine agendo, licet ex eorum persona injunctas impleat intentiones, exceptione [9] (si tutor non est) summovetur. Dat. Non. Decembr. CC. CONSS.

TIT. XLVI.

SI MATER [10] INDEMNITATEM PROMISIT.

Licet mater petierit tutorem dari filio ejus periculo, non propterea tenetur ex illo facto, nisi hoc expressum fuerit judicis decreto. Salic.

1. Imp. ALEXAND. A. Brutiæ.

SUo potius periculo Magistratus tutores, quos petisti, dederunt, quam tu contra sexus conditionem alicui ex ea obligatione [11] obstricta es, quod tuo periculo tutores filiis tuis dari postulasti. PP. 3. Idib. Mart. MAXIMO II. [12] & URBANO CONSS. 235

Tutor matri pupilli vel avo administrationem committens, ab eis indemnitatis promissionem recipiens, officio functo convenitur: & ipse ab eis conservabitur indemnis. Salic.

2. Impp. PHILIPPUS A. & PHILIPPUS C. Asclepiadi & Menandro.

QUædam pupillorum vestrorum a matre, itemque avo materno administrata, eorumque nomine indemnitatem vobis promissam asseveratis: Quæ si ita sunt, & iidem pupilli legitimæ ætatis effecti, non adversus matrem fuam, neque avum, sed contra vos congredi malunt [13]: non immerito indemnitatem ab his præstari desiderabitis, quos & administrationem fuo periculo pridem fuscepisse proponitis. PP. 4. Idus Julii, PRÆSENTE & ALBINO CONSS. 247.

3. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Cajano.

OB tutorem non idoneum a matre petitum, fruftra vobis eam teneri contenditis, cum non nisi [14] specialiter ejus periculo dari decreto fuerit comprehensum, ex ea obligatione obstricta fit. S. Kal. Dec. AA. CONSS.

1 Curator in litem sumptus repetit. 2 *l. 3. §. de contr. jud. l. 30. ff. de negot.* 3 *l. 2. supr. h. t.* 4 *d. l. 2. l. 3. §. 2. ff. de tutelis. §. 3. Inst. de aut. tut.* 5 Curator ad litem pupillis, & minoribus conflituendus est, tutore vel curatore adversus eos litigante. Dandus, inquam, curator ad litem R. sure ordinario. *l. 19. ff. de auct. præstand. l. 17. §. 1. ff. de appellat.* Jus enim legitimum non vult tutorem, nec simplicem curatorem. Ulpian. 11. §. 24. vide Cujac. 17. *observ.* 7.

6 *Lib. 27. D. §.* 7 *Nov. 118. c. 1.* quidam hanc vocem referunt ad mulieres tutelæ exercendæ capaces: ut ea ratione negent non capaces tutelæ, & feminas teneri pro tutelæ. *l. cum a matribus, §. fugr. qui petant tutores.* verius est tamen omnem qui res pupillares gerit pro tutore, rationibus reddendis obnoxium esse. Tacita hypotheca num eorum in bona competit? vide Gloss. *in l. pro officio. 20. supr. de admin. tut. l. desimatque. 19. §. 1. ff. de reb. auctor. judicis possid.* 8 Puta a matre. *l. 47. §. 3. ff. de admin. & peric. tut.* 9 Excepto tutoris illegitimi potest opponi in quacunque parte judicii, licet exceptio falsi procuratoris. adde *l. Dantes. 221. ff. de verb. sign.*

10 Paul. 2. *sentent.* 11 *§. 2. l. 6. §. 4. fugr. & l. 8. §. 1. ff. ad SC. Velleian.* 11 Mater si suo periculo tutores filiis suis dari postulet, sciendum, eius interventio infirmare Senatusconsulto Velleiano. *l. 6. §. 1. 3. ad SC. Velleian.* nisi specialiter decreto comprehensum sit, Periculo matris, quæ tutorem petit, tutorem dari. *l. ult. §. h. t.* Aliud futurum est, si, ut reipsa tutelam filiorum administraret, tutoribus filiorum reprimi. lit. *d. l. 6. in princ.* 12 Maximo III. *Haloander.* & rede. 13 Meus tutor matri meæ, & vos meo materno rerum mearum administrationem permisit, exacta ab eis cautione indemnitatis. Quid dicendum? Eli in arbitrio meo agere adversus tutorem, pro & adversus matrem? sic sane: non tamen ex stipulatu tutoris. *l. 9. §. arbit. tut.* Qua igitur actione? negotiorum gestorum actione. *l. 24. §. de usuris.* & ita Paulus intelligendus est. 2 *finit. l. 1. §. 2.* 14 Dixiad *l. 1. supr. h. t.*

15 Quemadmodum judex tutorem confirmare folet, quem mater liberis hereditosis instituit ucleret. *l. 4. supr. de tefi.am. tut.* item reprobare folet quem mater reprobavit. *ut hic.* cui convenit *lex 21. §. 2. ff. de tutor. dat.* 16 Tutor liberis contra matris ultimam voluntatem dari non debet. 17 Quid si vivens ac fuperstes mater tutorem aliquem liberis petit? Eum qui petitus ita fuerit a matre, aliere adversus tutorem, puta B. Ilus. magnam enim est præsumptionem pro matre: cui fuperstiti ac sanæ merito id permittendum videtur, quod in extremis positæ aut testamento suo facere concedit: ut nullum fit discrimen, an matter tutorem liberis testamento suo preferit, an vero fuperstes, vel alio actu quam testamentario. 18 Fraudis in tutela convictus, notatur. *l. 1. vers. Qui pro. ff. de his qui notant. l. 2. supr. de tut. vel curat. qui non satisd. l. ult. supr. de suspect.* 19 Suscuul, ut ne temeatur fraudis admisse: nam tamen removentur citra infamiam, fraudis tamen admisse teneri merito debet. Removetur, ut non liberatur.

20 *l. 5. §. 6. ff. de admin. & peric. tut.* 21 Causa dubitandi hæc esse potest. Tutela pubertate finitur, ideoque post pubertatem cuntæ adesse tutor non cogitur. 22 Causa decidendi hæc est, etiamsi tutela pubertate finitur, periculum tamen administrationis non ante finitur, quam si rationes a tutore reddite sint. Nondum ratione reddidisse intelligitur, qui litis inframenta retinet. 23 Tutor omnem rationem arcatori non restituit, qui litis suo cautilio coepte instrumenta nondum transtulit. *lacit d. §. 6.*

24 *L. 27. D. 2.* 25 Pupilli dicuntur qui patre orbati. ut hic titulus ostendit, a titulo, *Divertio facto apud quem liberi morari & educari debeant.* Est enim titulus illis liberis patrem habentibus. 26 Educatio proprium perlonam ipsius pupilli significat, qua voce victus, vestiarium, habitatio. *l. ult. ff. de alimenr. vel cib.* institutio morum & liberalium artium continetur. *l. 2. §. de alimentis.* est enim ingenii quoque educatio. *Item. ff. de adopt. Educatio dicitur quoque educatio ingenium.* 27 *Novell. 22. c. 38.* Nam ut Menander ait: ἔχει δὲ πάντῃ διάφορον μᾶλλον πατρὸς, ἢ μὴ γὰρ αὐτὸ εἶδε γένος τὸ σῶτρας. *Goth.* Vide tamen *l. 32. ff. de adopt. l. ult. §. de contr. jud. tut. l. 1. supr. de negot. gest. Anf.* 28 Id est, si fecundas non contrahit nuptias. *Nov. 22. cap. 38.* ut hinc conflet, nuptiis fecundis matres liberorum apud le educationem jure amittere. Cui & hoc rede additur, legatum matri relictum quamdiu cum filiis liberis matrem ipfam nubendo amittere. *l. fed si hoc. 62. in fin. ff. de cond. & demonstr.* tamen vitrico privigni educatio & tutela permitti potest. *l. ult. §. de contr. jud. tut. l. 32. in fin. ff. de adopt.* in Cajus Octavius apud vitricum educatorem eum, qui pupilli fuscepisset. *Dion.* De educatione Bartolo, Baldo & Speculatori & Wurmsero non convenit. vide Wurml. *l. prud. 30. cap. 4.* Cujacius 6. *observ.* 29. contra putat rede argumentum a tutela ad educationem ductum. *l. 1. §. ult. tit. exemptis tutoris ff. ubi pupilli.* ut non e contra. Nam jure antiquo matri tutela filii non permittebatur, nisi a Principe eam impetrasset: educatio vero concessa quis putat quis consequitur a tutore vel curatore, ob inconsultam hereditatis paternæ abstentionem, non videtur consequutus nomine hereditario, ideoque convenit a creditoribus paternis non poterit. Baldus: *Quod sitius*, inquit, *quæris ex contractu, vel quasi, non curat facit heredem patris. Filius transiens de patre nec, non propterea fit emancipat.*

29 Cur aulla competit? An hoc ideo quod qux filius patre mortuo, proprio contractu vel quali adquirit, ea filium heredem patris non efficiunt: quo jure exiltimant cum qui de patris morte eum adversariis transgerit, pro herede non gerere: pacem denique sic enim nostri loquuntur) de morte patris facere non esse actum hereditarium. Bart Ang. *l. si filius qui patri. 12. ff. de vulgar.* 30 Id est, si fecundas non contrahit nuptias. Non ita *Nov. 22. cap. 38.* ut hinc conflet, nuptiis fecundis matres liberorum apud le educationem jure amittere. Cui & hoc rede additur, legatum matri relictum quamdiu cum filiis liberis matrem ipfam nubendo amittere. *l. fed si hoc. 62. in fin. ff. de cond. & demonstr.* tamen vitrico privigni educatio & tutela permitti potest. *l. ult. §. de contr. jud. tut. l. 32. in fin. ff. de adopt.* in Cajus Octavius apud vitricum educatorem eum, qui pupilli fuscepisset. *Dion.* De educatione Bartolo, Baldo & Speculatori & Wurmsero non convenit. vide Wurml. *l. prud. 30. cap. 4.* Cujacius 6. *observ.* 29. contra putat rede argumentum a tutela ad educationem ductum. *l. 1. §. ult. tit. exemptis tutoris ff. ubi pupilli.* ut non e contra. Nam jure antiquo matri tutela filii non permittebatur, nisi a Principe eam impetrasset: educatio vero concessa quis putat quis consequitur a tutore vel curatore, ob inconsultam hereditatis paternæ abstentionem, non videtur consequutus nomine hereditario, ideoque convenit a creditoribus paternis non poterit. Baldus: *Quod sitius*, inquit, *quæris ex contractu, vel quasi, non curat facit heredem patris. Filius transiens de patre nec, non propterea fit emancipat.*

31 Arbitrarium est decernere, apud quem filius educareatur: quod tamen cafu cognitionis, ut loquuntur, cfiandis, fieri debet. *l. pen. ff. h. t.* vide Menochium 2. *de arbitrar. jud. 165.* 32 Judex non decernit temere educatorem eum, qui pupilli fuscepisse perat. *l. 1. §. 1. in fin. ff. h. t.* licet eadem ratione ad eum redierit tutela legitima.

33 Huc referenda est pars poltrema epigraphes tituli, *ubi pupillus educari vel morari debeat: de alimentis ei prestandis.* 34 *l. 5. ff. h. t. §. 9. Inst. de fuscept. l. 3. §. 14. ff. de fuscepiis.* 35 Alimenta pupillo decernuntur, etiamli de bona bonisque patris fint ei controversia. 36 *l. 3. in prine. §. 1. ff. h. t.* 37 Et ita fine decreti. *l. 3. supr. de administ. tut.* fuo

fuo aluit pupillos (quod interdum etiam necesse est fieri [1], ne secreta [2] patrimonii & suspectum æs alienum [pandatur]: quod melius est interim taceri, quam cum de modo bonorum quæritur, ultro proferri, & apud acta jus dicentis contra utilitatem pupillorum debitratur merito ad exhibitionem educationis, ministeria, studiaque erogata esse. Nec ferendus est juvenis, qui cum præsens esset, studiosque eruditus atque alitus esset: si [4] ea per alium se consecutum non probet, sumptus recusset quasi vento [5] vixerit, aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit. PP. Non. Decemb. MAXIMO II. & ÆLIANO CONSS. 224.

TIT. LI.

ARBITRIUM [6] TUTELÆ.

De verbis testatoris.

1. Imp. ANTONINUS A. Leoni.

CUm tutelæ administratæ ratio a te peti cœperit: neque veritati [7], neque justis probationibus officit, quod (ut [8] dicis) testator modum [9] patrimonii sui verbis testamenti ampliavit [10], vel minuit. PP. 5. Kal. Octob. DUOBUS & ASPRIS CONSS. 213.

De nominibus.

2. Idem A. Præsentino.

NOmina [11] paternorum [12] debitorum si idonea fuerint initio susceptæ tutelæ, & per latam culpam tutoris minus idonea tempore tutelæ esse cœperunt, judex qui super ea re datus fuerit, dispiciet: & si palam dolo tutoris, vel manifesta [13] negligentia [14] cessatum est, tutelæ judicio damnum quod ex cessatione accidisset, pupillo præstandum esse, statuere curabit. PP. Non. Jul. ANTONINO A. IV. & BALBINO CONSS. 214.

De re empta a curatore ex pecunia minoris.

3. Idem A. Vitalio.

SI curator [15] post decretum Præsidis, sublata [16] pecunia quæ ad comparationem possessionis fuerat depolita, sibi prædium comparavit: elige [17], utrum malis in emptione negotium tibi cum gessisse, an quia in usus suos pecuniæ conversæ sunt, legitimas [18] usuras ab eo accipere: secundum quæ Judex tutelæ judicio redditus, partem religionis implebit. PP. 3. Kal. Jul. LÆTO II. & CEREALE CONSS. 216.

De eo qui bonis paternis abstentus est.

4. Imp. ALEXAND. A. Aglao.

EUm, qui bonis paternis secundum Edicti formam abstentus [19] est, hereditariis actionibus conveniri nulla ratio suadet. Nec [20] ad rem facit, quod adversus curatores vel tutores, si non consulte abstentus sit, actio ei competat: Nihil quippe in ea [actione], quæ ex officio gesta sunt vel geri debebunt, veniet: sed culpa [21] summodo, quantique [22] interfuit ejus non fuisse abstentum, æstimabitur. Cui consequens [23] est, ut si propter eam causam transegisti [24] cum tutoribus vel curatoribus, nulla adversus te creditoribus patris tui petitio competat [25]. PP. 3. Kal. Maji, ALEXANDRO A. CONS. 223.

Ut ad eundem Judicem eatur.

5. Imp. GORDIANUS A. Victorino.

OMnes tutores, seu heredes eorum qui administraverunt tutelam, ad eundem [26] judicem ire debere, jampridem constitutum est [26]. Cum igitur patrem tuum cum alio tutelam administrasse alleges: Præses provinciæ eundem Judicem adversus te atque heredes contutorum patris tui dare debebit, quatenus quisque condemnari debeat, examinaturum. PP. 10. Kal. Auguft. PIO & PONTIANO CONSS. 239.

Si minor contractum approbat.

6. Impp. DIOCLETIANUS & MAXIMIANUS AA. & CC. Cunoni & aliis.

CUm interdictæ [27] venditionis vitium, etiam pretii fraude tutor vester cumulasse [28] proponatur: non dubitabit Præses provinciæ, quando venditionem [29] confirmare [30] voluistis [31], residuum pretium cum usuris venditæ a [32] tutore possessionis celeriter vobis restitui jubere. Quod autem petitis ab heredibus ejus qui venidit, pretium vobis exolvi, superfluo [33] a nobis desideratis: quia nec Præsidis experientiam postit [hoc] latere, tutores qui gesserunt, sive eorum heredes ob ea negotia quæ per eos administrata sunt, principali [34] loco conveniri debere: cæteris [35] ob culpæ rationem non servati detrimenti periculo subtitutis: vel si pariter [36] administrasse doceantur, etiam adversus unum, liberum experiundi arbitrium competere: ita ut actiones quas adversus alios habeas, ad electum transferantur. PP. 4. Kal. Septemb. ipsis IV. & III. AA. CONSS. 290.

De dolo & culpa tutoris.

7. Iidem AA. & CC. Alexandro.

QUicquid [37] tutoris dolo vel lata [38] culpa [39], aut levi, seu curatoris, minores amiserint [40], vel [41], cum possent, non [42] adquisierint: hoc in tutelæ seu negotiorum gestorum utile judicium venire non est incerti juris. S. Prid. Id. April. AA. CONSS.

De longi temporis præscriptione.

8. Iidem AA. & CC. Dalmatio.

TUtores tutelæ conveniri, longi temporis præscriptio [43] non prohibet: Unde si his transactione, vel novatione [44] aut acceptilatione liberationem non præstitisti: apud Rectorem provinciæ, quæcunque tibi debentur, repetere non prohiberis. S. 14. Kal. Maji, AA. CONSS.

Utrum tutor, an heres promittentis indemnitatem, conveniri debeant.

9. Iidem AA. & CC. Juliano.

TUtorem quondam, ut tam rationem, quam si quid reliquorum [45] nomine debet, reddat, apud Prætorem convenire potes: quamvis enim matrem tuam fuscepti bonis vestris *indemnitatem* [46] *pro hac administratione tutori se præstiturum promisisse* proponatur: tamen adversus tutorem tibi tutelæ, non [47] adversus matris successores ex stipulatu competit actio. S. Prid. Kal. Januar. AA. CONSS.

Qua actione tutor, vel ejus heredes conveniri debeant.

10. Iidem AA. & CC. Pomponio.

SI defunctus tutelam vestram administraverit: non rerum ejus dominium [48] vindicare, vel tenere potes: sed tutelæ contra ejus successores tibi competit actio. † Debitum autem aliis indiciis comprobari oportet: nam quod [49] neque ipse, neque uxor ejus quicquam ante adtutores, *ut hic. & l. 8. §. 1. in fin. ff. de edend. l. 2. ff. de quib. rebus ad eundem.* quemadmodum il inter plures agitur familiæ ercifcunde, communi dividundo, finium regundorum. *l. 1. ff. de quib. rebus ad eundem.* fi plures correi eiusdem pecuniæ. *Nov. 96. cap. 2.* tiones. dixi ad *l. 1. §. rer. annot.* & breviter ad eundem judicem remittendi sunt, qui vel eodem jure, vel ratione ejusdem officii teneuntur. 26 Ne cuufe continuenia dividatur. *l. 1. 2. ff. de quib. reb. ad eundem.* 27 *l. 1. ff. de reb. cor.* 28 Tutor fraudem fraude cumulat, qui non tantum prædia pupilli fine decreto distrahit, sed etiam hujusque ac minimo pretio ea vendit. 29 Ratam habens venditionem rei alienatæ iogibus prohibitæ, non intelligitur ratam habere ejusdem rei usuipam, seu non fuo digneve pretio venditionem. ut hinc colligas, Pretium quidem venditionis ratum haberi posse, licet eius qualitas rata non habeatur. prinde negotium unum, & idem nonunquam formia fua partim comprobari, partim non probari, qua nimirum forma non fuerit ferta. Hinc conflat quoque, Actum qui mei contemplatione nullius fit, ratum haberi & confirmari posse. adde *l. Julianus.* 13. §. 27. 29. *ff. de act. empt.* 30 Ratum habere contractum tutoris, & ex eo ejusve nomine experiri pupillus potest. 31 In electione minoris positum est ratam habere venditionem invalidam a tutore factam. 32 Minor fi venditionem tutoris invalidam confirmavit, potest pretium ille petere a quo tutor. 33 In his quæ jure communi sunt permissa, Principis scriptura fupervacua est: fuperveneo & fruftra petitur a Principe, quod jure facere concedit. *l. 1. §. nemo in fin. vers. ut superfluum. 7. de obsequiis. l. 30. ff. de reb. auct. jud. possid.* 34 Tutor qui gefiit, ejusque heredes prius conveniendi sunt, quam qui non gefferunt. vid. *l. de decod. tut.* 35 Qui non gefferunt fc. vid. *l. 1. §. 1. tutor vel cur. non gesser.* 36 Quemadmodum fit agendum adversus eos qui pariter tutelam administrant, meliorem explicatur in *l. 9. 10. 11. 12. & seq. ff. de tut. & rationib. distrahi.* 37 *Syn. Basil. 37. tit. 11. ex lib. 38. tit. 3. c. 30.* 38 *l. 2. §. 1.* 39 *l. 7. ff. de admin. & peric. tut. l. 23. ff. de reg. jur.* 40 *l. 21. §. de admin. tut. l. 4. ff. quando ex facto tut.* 41 Dummum, in amissi; in non quæritis, lucrum considerator: utrumque tutor pupilli præstat, quantum fc. minori absit quamnque lucrari potuit. *l. 13. ff. tut. rem. licite fe. non illicite. arg. auth. novissime. 5. de admin. tut. dict. 46. c. ficut non fuo 10. 42 d. l. 21. §. in fin. l. 16. 17. l. 18. ff. locati.* 43 Actio tutelæ non præscribitur, id est, tutelæ actio perpetuatur. *l. 1. in fin. §. quib. non objicitur. l. 3. in fin. ff. de temp. tut.* Hodie præscribitur annis triginta. *l. 3. in fin. §. de præscript. 30. vel 40. ann. l. 2. §. de confirmat.* 44 Διὰ μεταθέσεως & ἀποχῆς. *libri Basil.* apud Cujac. 17. *obs. 6. in fin.* Haloander legit *transactione, atque acceptilatione. Synopf. Basil. d. tit. 3. c. 30.* διὰ τῆς μεταθέσεως λύσις & ἀποχῆς. Liberandi modos interim ferva, transactionem, novationem & acceptilationem. 45 Minoribus competit in tutores actio ad rationes & reliqua. vid. *l. 22. in fin. ff. de cond. & demonst.* 46 Dixi ad *l. 3. §. promittentem indemnitatem* promisit. 47 Contra tutorem debet pupilles agere; non adversus eum qui 48 Tutor quod adquirit sibi non pupillo fusque ex industria non ex bonis pupilli adquisivile præsumitur. 49 Nec hodie nec semper rede pauper fisile præsumitur qui olim pauper fuit. vide Alciat. 2. *præsumpt. 27. n. 3.* Ideoque ines pauper bona divisit administret, non præsumitur eamex ejus bonis adquisivile, sed tinuerit. 21 In actionem tutelæ venit id quod interdi pupilli vel adulti non fuisse abstentum. adde *l. 1. l. 2. 3. ff. ut omissam.* 22 Argumentum rede dudi a curatoribus ad debita hinc colligit Bald. ut in *l. annuum. 20. ff. de judic.* 23 Transactionis causa quod quis consequitur a tutore vel curatore, ob inconsultam hereditatis paternæ abstentionem, non videtur consequutus nomine hereditario, ideoque convenit a creditoribus paternis non poterit. Baldus: *Quod sitius*, inquit, *quæris ex contractu, vel quasi, non curat facit heredem patris. Filius transiens de patre nec, non propterea fit emancipat.*